

ศึกษาคุณภาพและการใช้ประโยชน์จากกล้วยพันธุ์ต่างๆ

Study and Collection on Banana

นางเพ็ญจันทร์ สุทธานุกูล^{๑/} นางพรรณผกา รัตนโกศล^{๑/}
นายรักชัย คุรุบรรเจดจิต^{๑/} นางสุภัทรา เลิศวัฒนาเกียรติ^{๒/}

บทคัดย่อ

การศึกษา และรวบรวมพันธุ์กรรมกล้วยที่ปลูกที่ ศูนย์วิจัยพืชสวนสุโขทัย อำเภอศรีสำดแล จังหวัดสุโขทัย โดยบันทึกลักษณะทางพฤกษศาสตร์เบื้องต้นตามแบบ Descriptor for Musa ได้แก่ ลำต้นเทียมของกล้วย ๗ ลักษณะ ใบกล้วย ๑๘ ลักษณะ ช่อดอก หรือปลีกล้วย ๑๑ ลักษณะ ใบประดับ หรือกาบปลี ๘ ลักษณะ ดอกเพศผู้ ๑๖ ลักษณะ และ ผล ๒๐ ลักษณะ กล้วยที่เก็บข้อมูลครบทุกทุก ลักษณะ แล้วมีจำนวน ๓๙ สายพันธุ์ ได้แก่ น้ำว่าขาวแพร์ น้ำว่าครึ่ง น้ำว่าค่อม น้ำว่าดำ น้ำว่าแดง นครพนม น้ำว่าเตี้ย น้ำว่าท่าแม่จันเชียงราย น้ำว่านครพนม น้ำว่านครศรีธรรมราช น้ำว่านวลจันทร์ น้ำว่านวลท่าตะเียบ น้ำว่านวลป่าโมกอ่างทอง น้ำว่าปากช่อง ๕๐ น้ำว่าพัทลุง น้ำว่าเพชรบุรี น้ำว่าแพร์ น้ำว่ามะลิอ่อน น้ำว่าแม่จันเชียงราย น้ำว่ายักษ์ น้ำว่าอุบล ช่างกุฎีไสลัย จันทพัทลุง ทองชี้แมวทองส้ม นมสวรรค์ นาคค่อม(แดงอิสราเอล) เป็รียวบ้านไร่ ลามัต แลนดี้ หอมพม่า ลูกมากท่าตะเียบ หอมเขียว หอมจำปา หอมทิพย์นครสวรรค์ แส้มา ป่ามูเซอตาก เทพรส ไข่ทองร่วง โอकिनาวา และเก็บข้อมูลได้บางส่วนอีกจำนวน ๑๐๓ สายพันธุ์

^{๑/} ศูนย์วิจัยพืชสวนสุโขทัย

^{๒/} สถาบันวิจัยพืชสวน

คำนำ

กล้วย (Musa spp.) เป็นผลไม้เขตร้อนในวงศ์ Musaceae เป็นพืชเมืองร้อน มีถิ่นกำเนิดอยู่ในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตอนใต้ และตะวันออกเฉียงใต้ เป็นอาหารชนิดแรก ๆ ของมนุษย์ เป็นผลไม้เก่าแก่พอๆกับข้าว เนื่องจากกล้วยเป็นพืชที่ปลูกง่าย และใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน ตั้งแต่ใช้เป็นอาหาร ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นเส้นใยสิ่งทอ เป็นสมุนไพร และอุปกรณ์ทางการแพทย์ กล้วยชอบอากาศร้อนชื้น มักพบกล้วยพื้นเมืองที่ทั้งที่มีเมล็ดไม่มีเมล็ดปลูกกระจายอยู่ทั่วไปแบบปล่อยปลดละเลยเสมือนพืชป่าไม่มีการดูแลเหมือนพืชปลูก (เบญจมาศ, ๒๕๓๘)

ประเทศไทยเป็นแหล่งพันธุ์กรรมกล้วยหลากหลายชนิด จึงมีกล้วยป่า และกล้วยปลูกอยู่ทั่วไป นับเฉพาะกล้วยกินได้ ไม่รวมกล้วยป่าอาจมีมากกว่า ๕๐ ชนิด ที่รู้จักแพร่หลาย เช่น กล้วยน้ำว่า กล้วยหอม กล้วยไข่ กล้วยหักมุก กล้วยเล็บมือนาง ส่วนกล้วยชนิดอื่นๆ อาจเป็นที่รู้จักเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น เช่น กล้วยนางพญา กล้วยหิน กล้วยสา กล้วยไล ทางภาคใต้ กล้วยนมสาว กล้วยหอมกะเหรี่ยง ทางภาคตะวันตก กล้วยหอมทองสั้น กล้วยนวล ทางภาคอีสาน หรือกล้วยน้ำว่านม กล้วยหอมจันทร์ ทางภาคเหนือ เป็นต้น บางชนิดก็

เหลือเพียงชื่อ เช่น กล้วยกรัน กล้วยครามคชสาร กล้วยนางงย และที่กำลั้งใกล้จะสูญพันธุ์ก็มีอีกไม่น้อย ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้กล้วยไทยหลายชนิดสูญพันธุ์ เนื่องจาก กล้วยบางชนิดมีรสชาติไม่อร่อย เช่น เปรี้ยว จืด เนื้อละเอียด ฯลฯ กล้วยเหล่านี้ไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค เมื่อปลูกแล้วขายไม่ได้จึงเปลี่ยนไปปลูกกล้วยเศรษฐกิจที่ตลาดต้องการแทน และจากความเจริญและการพัฒนาของชุมชนทำให้พื้นที่ปลูกเปลี่ยนสภาพไป เช่น กลายเป็นโรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร หรือแม้กระทั่งมลภาวะต่าง ๆ ทำให้แหล่งปลูกกล้วยลดลง นอกจากนี้การเรียกชื่อกล้วยในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปทั้งที่เป็นกล้วยชนิดเดียวกัน เนื่องจากไม่มีการจัดทำข้อมูลลักษณะทางพฤกษศาสตร์เบื้องต้นแสดงลักษณะของต้น ใบ ผล หรือชื่อพ้องของกล้วยแต่ละชนิดเอาไว้ จึงมีการเรียกชื่อใหม่ตามความเข้าใจของตน(กล้วยสุญชื่อ) ดังนั้นเพื่อเป็นการรวบรวมพันธุ์กล้วยทั้งกล้วยป่าและกล้วยปลูก จัดเป็นหมวดหมู่ตามหลักวิชาการและศึกษาลักษณะทางกายภาพเบื้องต้นของกล้วยแต่ละชนิด ประโยชน์ใช้สอยต่างๆ ใช้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์กล้วยหายากใกล้จะสูญพันธุ์ให้คงอยู่ ใช้เป็นแหล่งพันธุกรรมในการปรับปรุงพันธุ์ จำแนกพันธุ์ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานของ สถาบันการศึกษา เกษตรกร ตลอดจนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในลำดับต่อไป

วิธีดำเนินการ

- อุปกรณ์

๑. แปลงรวบรวมพันธุ์กล้วย
๒. ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี และสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช
๓. อุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตรต่างๆ เช่น มีดแต่งใบ/หน่อกล้วย
๔. อุปกรณ์ และเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เช่น ไม้เมตร สายวัด ตาชั่ง ป้าย เวอร์เนียคาลิเปอร์ ฯ

- วิธีการ

วางแผนการทดลอง : ไม่มีการวางแผนการทดลอง

วิธีปฏิบัติการทดลอง

ดูแลรักษาแปลงรวบรวมพันธุ์กรรมกล้วย กำจัดวัชพืชโดยใช้เครื่องตัดหญ้า แต่งใบ ทำโคน ใส่ปุ๋ย ให้น้ำ หลังการใส่ปุ๋ยและเมื่อฝนทิ้งช่วง

การบันทึกข้อมูล

- บันทึกข้อมูลลักษณะทางพฤกษศาสตร์เบื้องต้นตามแบบ Descriptor for Musa จำนวน ๘๐ ลักษณะ เป็นลำต้นเทียม ๗ ลักษณะ ใบ ๑๘ ลักษณะ ช่อดอก หรือ ปลีกล้วย ๑๑ ลักษณะ ใบประดับหรือกาบปลี ๘ ลักษณะ ดอกเพศผู้ ๑๖ ลักษณะ และ ผล ๒๐ ลักษณะ ดังนี้

ลำต้นเทียม (Pseudostem)

- ๑ ลักษณะนิสัยของใบ (Leaf habit)
- ๒ ความสูงลำต้นเทียม (Pseudostem height)
- ๓ เส้นรอบวงลำต้นเทียม (วัดสูงจากโคนต้น ๑ m) (Pseudostem circumference)
- ๔ สีลำต้นเทียม (ระบุงหัส) (Color of Pseudostem)
- ๕ ไซบนลำต้น (มี/ไม่มี) (Pseudostem appearance)
- ๖ จำนวนหน่อ (Number of suckers)
- ๗ ตำแหน่งของหน่อข้าง (Position of sucker)

ใบ (Leaf)

- ๘ ลักษณะปื้นบนโคนก้านใบ (Present of blotches)

- ๙ สีของปื้นบนโคนก้านใบ(ระบुरुหัส) (Color of blotches)
- ๑๐ ร่องก้านใบ (Petiole canal leaf III)
- ๑๑ สีขอบก้านใบ (ระบुरुหัส) (Petiole margin color)
- ๑๒ ความกว้างของขอบก้านใบ (Petiole margin width)
- ๑๓ ความยาวของแผ่นใบ (Leaf blade length)
- ๑๔ กว้างแผ่นใบ (Leaf blade width)
- ๑๕ ยาวก้านใบ (Petiole length)
- ๑๖ ลักษณะแผ่นใบ (Leaf blade)
- ๑๗ สีผิวด้านบนของใบ(ระบुरुหัส) (Color of leaf upper surface)
- ๑๘ ความมันของแผ่นใบด้านบน
- ๑๙ สีผิวด้านใต้ใบ(ระบुरुหัส) (Color of leaf lower surface)
- ๒๐ ความมันของแผ่นใบด้านใต้ใบ
- ๒๑ ไซต์กลางของแผ่นใบ
- ๒๒ รูปร่างปลายใบ
- ๒๓ รูปร่างของโคนใบ
- ๒๔ สีผิวด้านบนของเส้นกลางใบ (ระบुरुหัส)
- ๒๕ สีผิวด้านล่างของเส้นกลางใบ

ช่อดอก (Inflorescence)/ปลี (Male bud)

- ๒๖ ความยาวก้านช่อดอก
- ๒๗ ความกว้างก้านช่อดอก
- ๒๘ สีก้านช่อดอก(ระบुरुหัส)
- ๒๙ การมีขนบนก้านช่อดอก
- ๓๐ ตำแหน่งเครือกล้วย
- ๓๑ รูปร่างเครือกล้วย
- ๓๒ ลักษณะปรากฏของเครือ
- ๓๓ รูปร่างปลี
- ๓๔ ขนาดเส้นรอบวงปลี
- ๓๕ ความกว้างปลี
- ๓๖ ความยาวของปลีกล้วยในระยะเก็บเกี่ยว

ใบประดับ (Bract)

- ๓๗ รูปร่างโคนใบประดับ
- ๓๘ รูปร่างปลายใบประดับ
- ๓๙ สีผิวด้านนอกของใบประดับ(ระบुरुหัส)
- ๔๐ สีผิวด้านในของใบประดับ(ระบुरुหัส)
- ๔๑ รอยแผลใบประดับบนแกนกลาง
- ๔๒ พฤติกรรมของใบประดับก่อนร่วง
- ๔๓ ไซบ์ใบประดับ
- ๔๔ ลักษณะร่องบนใบประดับ

ดอกเพศผู้ (Male flower)

- ๔๕ พฤติกรรมของดอกเพศผู้
- ๔๖ สีพื้นของกลีบรวมเชิงประกอบ (ระบुरुหัส)
- ๔๗ สีของพูของกลีบรวมเชิงประกอบ (ระบुरुหัส)
- ๔๘ สีของกลีบรวมอิสระ (ระบुरुหัส)
- ๔๙ รูปร่างกลีบรวมอิสระ
- ๕๐ การพัฒนาตรงส่วนปลายกลีบรวมอิสระ
- ๕๑ รูปร่างตรงส่วนปลายของกลีบรวมอิสระ
- ๕๒ การยื่นของอับเรณูตรงระดับฐานพูนกลีบรวมเชิงประกอบ
- ๕๓ สีของก้านชูอับเรณู (ระบुरुหัส)
- ๕๔ สีอับเรณู (ระบुरुหัส)
- ๕๕ สีพื้นของก้านเกสรเพศเมีย (ระบुरुหัส)
- ๕๖ รูปร่างของก้านเกสรเพศเมีย (Style Shape)
- ๕๗ สีของยอดเกสรเพศเมีย (Stigma color)
- ๕๘ รูปร่างรังไข่ (Ovary shape)
- ๕๙ สีพื้นของรังไข่ (Ovary basic color)
- ๖๐ สีของเกสรเพศผู้

ผล (Fruit)

- ๖๑ จำนวนผลต่อหวี (Number of fruit)
- ๖๒ ความยาวผล (Fruit length)
- ๖๓ ความกว้างผล (Fruit diameter)
- ๖๔ รูปร่างของผลกล้วย (Fruit shape)
- ๖๕ รูปหน้าตัดผลตามขวาง (Transverse section of fruit)
- ๖๖ รูปร่างปลายผล (Fruit apex)
- ๖๗ การตกค้างของซากดอกที่ปลายผล (Remains of flower relict at fruit apex)
- ๖๘ ความยาวก้านผล (Fruit pedicel length)
- ๖๙ ความกว้างก้านผล (Fruit pedicel width)
- ๗๐ การปรากฏของขนบนก้านผล (Pedicel surface) / (ผิวของก้านผล)
- ๗๑ สีของเปลือกผลดิบ (Immature fruit peel color)
- ๗๒ สีของเปลือกผลสุก (Mature fruit peel color)
- ๗๓ ความหนาของเปลือก (Fruit peel thickness)
- ๗๔ สีของเนื้อผลดิบ (Pulp color before maturity)
- ๗๕ สีของเนื้อผลสุก (Pulp color at maturity)
- ๗๖ ลักษณะเนื้อ (Flesh texture)
- ๗๗ รสชาติ (Predominant taste)
- ๗๘ จำนวนเมล็ดต่อผล (Number of seeds)
- ๗๙ พื้นผิวของเมล็ด (Seed surface)
- ๘๐ รูปร่างของเมล็ด (Seed shape)

ดำเนินการทดลอง ที่ ศูนย์วิจัยพืชสวนสุโขทัย ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึง กันยายน ๒๕๕๘

ผลการทดลองและวิจารณ์

- ปรับปรุงแปลงรวบรวมพันธุ์กล้วย หลังจากถูกน้ำท่วมในช่วงเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔
- ศึกษาและบันทึกลักษณะทางพฤกษศาสตร์เบื้องต้น จากแปลงรวบรวมพันธุ์กรรมกล้วยตาม Descriptor for Musa จำนวน ๘๐ ลักษณะ กล้วยที่เก็บข้อมูลครบทุกทุกลักษณะตาม Descriptor แล้วมีจำนวน ๓๙ สายพันธุ์ ได้แก่ น้ำว่าขาวแพร์ น้ำว่าครึ่ง น้ำว่าค่อม น้ำว่าดำ น้ำว่าแดงนครพนม น้ำว่าเตี้ย น้ำว่าท่าแม่จันเชียงราย น้ำว่านครพนม น้ำว่านครศรีธรรมราช น้ำว่านวลจันทร์ น้ำว่านวลท่าตะเกียบ น้ำว่านวลป่าโมกอ่างทอง น้ำว่าปากช่อง ๕๐ น้ำว่าพัทลุง น้ำว่าเพชรบุรี น้ำว่าแพร์ น้ำว่ามะลิอ่อน น้ำว่าแม่จันเชียงราย น้ำว่ายักษ์ น้ำว่าอุบล ช่างกุฎีไสลยา จินพัทลุง ทองซี่แมว ทองส้ม นมสวรรค์ นากค่อม(แดงอิสราเอล) เบียร์บ้านไร่ ลามัด แลนด์ หอมพม่า ลูกมากท่าตะเกียบ หอมเขียว หอมจำปา หอมทิพย์ นครสวรรค์ แส้มา ป่ามูเซอตาก เทพรส ไชทองร่วง โอกินาวา (ตารางที่ ๑-๖) และเก็บข้อมูลได้บางส่วน จำนวน ๑๐๓ สายพันธุ์
- การใช้ประโยชน์จากกล้วย

ราก และลำต้นแท้ มีสารแทนนิน ช่วยในเรื่องของแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก รากของกล้วยตีบต้มช่วยแก้ร้อนใน และนำมาทำสมุนไพรรักษาโรคตามแผนโบราณ ทั้งของไทย จีน อินเดีย ชาวอินเดียใช้เป็นส่วประกอบสำคัญของยารักษาโรคเบาหวาน รักษาผิวหนังที่แดงปวดเนื่องจากถูกแดดเผา น้ำคั้นจากรากช่วยแก้โรคคอหอยพอก แก้ปวดฟัน รักษาโรคชั้ตเบา

- แก้ร้อนในโดยใช้รากกล้วยดิบ ๕-๖ ราก ล้างน้ำให้สะอาดหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ใส่ น้ำลงไปจนท่วมราก ต้มให้เดือด ๑๕ นาที แล้วนำน้ำมาดื่มครั้งละ ๑ แก้ว วันละ ๓-๔ ครั้ง หลังอาหารจะช่วยแก้อาการร้อนใน
- แก้อาการปวดฟัน นำเอารากกล้วย ๑ กำมือ ล้างน้ำให้สะอาด แล้วนำไปต้มกับน้ำให้เดือด ๑๕ นาที เติมน้ำเกลือลงไปให้มีรสเค็มจัด ทิ้งไว้ให้เย็นแล้วนำมาอมทุกครั้งทีปวดฟัน จะทำให้อาการปวดฟันทุเลาลง

ลำต้นและลำต้นเทียม

- ลำต้นหรือเหง้าใช้ต้มในน้ำเดือด ต้มช่วยขับปัสสาวะ
- ลำต้นเทียมหรือกาบลำต้น ใช้ทำอาหารแทนผัก เช่น แกงหยวกกล้วย แกงส้ม แกงคั่ว และใช้เป็นอาหารสัตว์ เช่นอาหารของสุกร
- หยวกกล้วยหั่นเป็นท่อนๆ ยังใช้เป็นฟ่อนสำหรับหัดว่ายน้ำของเด็กแทนห่วงยางได้
- กาบกล้วยใช้ทำเส้นใย ทำเชือกหรือเอามาทอผ้า และยังใช้ประโยชน์ในงานฝีมือ ในประเพณีเผาศพของคนไทยโดยใช้กาบกล้วยที่ขาวสะอาด เช่น กาบของกล้วยตานีนำมาแกะสลักรองที่เชิงตะกอน เรียกว่า การแทงหยวก

ใบ

ใบกล้วยเรียกว่า ใบตอง คนไทยใช้ใบตองมาในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น รองรับอาหาร ร่องเด็กอ่อนแรกเกิด เพราะที่ใบตองมีผิวที่เงาเป็นมัน เลือดที่ติดมากับตัวเด็กจะไม่เปื้อนกับผ้าซึ่งซักออกยาก คนป่วยที่เป็นฝีดาษ คนตาย จะให้นอนบนใบตอง นอกจากนี้ใช้แผ่นใบสำหรับห่อของ มวนบุหรี และใช้ในงานประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น ทำกระทง เย็บแบบ ทำบายศรี ฯลฯ กล้วยที่นิยมใช้มากใบคือ กล้วยตานี เพราะมีใบที่ใหญ่ เหนียว และมีสีเขียวเป็นเงา เมื่อนำไปประดิษฐ์หรือเย็บ สวยงามไม่แตกง่ายเหมือนใบกล้วยชนิดอื่น ใบกล้วยที่ใช้รองลงมาคือ กล้วยน้ำว่า แผ่นใบกล้วยอ่อนถ้านำไปอังไฟให้อ่อนนิ่มแล้วนำมาพอกตรงบริเวณที่ชั้ตยอก จะทำให้อาการดังกล่าวหายได้

ก้านกล้วย มีสารแทนนิน ใช้ห้ามเลือด ยางกล้วยเมื่อหยดลงที่แผลจะช่วยห้ามเลือด ใช้ทำของเล่นเด็ก เช่น ม้าก้านกล้วย ปืน และนำมาทำเชือก มัดฟางข้าว

ดอก หรือ ปลี คือ ดอกตัวผู้ คนไทยและชาวเอเชียนิยมรับประทานหัวปลีแทนผัก โดยแกะเอากาบปลีส่วนนอกออกทิ้ง ส่วนในที่อ่อนนำมาทำเป็นเครื่องเคียงอาหารหลายชนิด เช่น ก้วยเตี๋ยผัดไทย กะปิทลอน เป็นต้น และนำมาปรุงอาหาร เช่น ยำหัวปลี แกงเลียง แกงหัวปลี ใช้ได้ทั้งหัวปลีของกล้วยป่า กล้วยตานี กล้วยน้ำว้า เนื่องจากมีรสชาติดีกว่าหัวปลีของกล้วยชนิดอื่น (ไม่ฝาด) หัวปลีของกล้วยบางชนิดรับประทานไม่ได้เพราะมีรสขม เช่น กล้วยไข่ กล้วยหอม

- ประจำเดือนซัด แก้ได้โดยใช้ดอกกล้วย ๑ กำมือล้างให้สะอาดต้มกับน้ำ ๓ แก้ว ทิ้งให้เดือดประมาณ ๒๐ นาที รินน้ำดื่มวันละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๑ แก้ว

- บำรุงน้ำนมมารดา ต้ม คั้นใช้น้ำแก้ปวดท้อง แก้เบาหวาน หรือลดน้ำตาลในเลือดเพราะมีสารจำพวก Triterpene หรือ steroid

- ปลีตากแห้งยังใช้รักษาโรคโลหิตจาง เพราะมีธาตุเหล็กมาก

ผล รับประทานได้ทั้งอ่อนดิบ แก่ และสุก คือ

- ผลดิบที่ยังอ่อนอยู่ของกล้วยป่าและกล้วยตานี (เมล็ดของกล้วยยังอ่อน) ใช้ปรุงอาหาร เช่น แกง ลูกกล้วย แกงป่า ส้มตำ ชาวเวียดนามใช้เป็นเครื่องเคียงของอาหารญวน

- ผลดิบที่แก่แล้วนำมาเชื่อม ทอดกรอบ หรือฉาบ

- ผลสุก มีรสชาติอร่อย มากน้อยขึ้นกับชนิดของกล้วย กล้วยบางชนิดใช้รับประทานสด บางชนิดต้องนำมาทำให้สุกด้วยความร้อน เช่น ต้มหรือเผา นอกจากนี้สามารถนำมาประกอบอาหารและแปรรูปได้หลายชนิด

- กล้วยสุกช่วยแก้ท้องผูก เพราะมีสารเพ็คติน (pectin) ช่วยเพิ่มกากอาหารในลำไส้ แต่กล้วยบางชนิดเมื่อเริ่มสุกมีรสฝาดจากสารแทนนิน ซึ่งจะทำให้ท้องผูก กล้วยเริ่มสุกหรือกล้วยที่ไม่งอมจะช่วยรักษาโรคท้องเสีย เมื่อสุกมากจึงมีสารเพ็คตินมากขึ้น ดังนั้นควรเลือกกล้วยสุกงอมเพื่อเป็นยาระบายและเวลารับประทานควรเคี้ยวให้ละเอียด เพราะกล้วยมีแป้ง ๒๐-๒๕ % ของเนื้อกล้วย ถ้าเคี้ยวไม่ละเอียด น้ำย่อยภายในกระเพาะ ซึ่งปกติมีน้ำย่อยสำหรับย่อยแป้งอยู่น้อยจะต้องทำงานมาก และมักจะไม่พอที่จะย่อยกล้วยได้เร็วหรือให้หมดโดยเร็ว กล้วยจึงอืดในกระเพาะ ดังนั้นการเคี้ยวกล้วยให้ละเอียดจะช่วยการทำงานของกระเพาะและทำให้ท้องไม่อืด

- กล้วยหักมุกได้ชื่อว่าใช้รักษาโรคกระเพาะได้เป็นอย่างดี มีการศึกษาการใช้กล้วยแทนของว่างในผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยในเขตสังคม อุตสาหกรรม พบว่าอัตราป่วยด้วยโรคต่างๆลดลง และพบว่ากล้วยช่วยให้กลุ่มพนักงานบัญชีที่เพิ่มกล้วยเสริมกับอาหารปกติ พนักงานจะร่าเริงแจ่มใส ตั้งใจทำงาน และไม่เหนื่อยง่าย เทียบกับ อีกกลุ่มที่ไม่ได้กินกล้วย และในบ้านพักคนชราผู้สูงอายุ ๑๑๗ คน ที่ได้รับอาหารที่มีส่วนผสมของกล้วยนาน ๑๖-๓๐ วัน พบว่าช่วยให้ระบบขับถ่ายดีขึ้น ระบบย่อยอาหารทำงานเป็นปกติ ไม่มีอาการธาตุพิการอาหารไม่ย่อย และยังเหมาะกับผู้ป่วยเบาหวานเพราะระดับน้ำตาลจะสม่ำเสมอต่อเนื่อง (นิรนาม,๒๕๔๓)

- กล้วยดิบจะมีสารแทนนิน ที่สามารถรักษาอาการท้องเดินชนิดไม่รุนแรงได้ วิธีใช้คือ ใช้กล้วยน้ำว้าห่ามรับประทานดิบ ครั้งละครึ่ง-หนึ่งผล หรือใช้กล้วยน้ำว้าดิบ ผานเป็นแว่นบาง ๆ ตากแดดให้แห้ง บดเป็นผงใช้ชงน้ำร้อนดื่ม ครั้งละครึ่ง-หนึ่งผล ควรดื่มน้ำทุกชนิด ประมาณ ๒ มื้อ เพื่อให้ท้องได้พักตัว เราใช้กล้วยดิบบรรเทาอาการท้องเดินแล้ว ก็ยังใช้กล้วยสุกเป็นยาระบายได้ด้วย เนื่องจากกล้วยสุกมีเพ็คตินสูงช่วยให้ถ่ายคล่อง (กล้วย : เรื่องกล้วยๆ เรื่องป่วยเรื่องเล็กฝ่ายวิชาการ สถาบันการแพทย์แผนไทย)

- แก้อ่อนเพลีย เนื่องจากกล้วยให้ค่าพลังงานมาก อีกทั้งมีวิตามินบำรุงร่างกายหลายชนิด ดังนั้นเมื่อร่างกายอ่อนเพลีย ให้รับประทานกล้วยน้ำว้าสุก จะรู้สึกสดชื่นขึ้น ประเทศจีนใช้กล้วยดิบที่แก่ไปหนึ่งให้สุกนำมาตากแห้ง บดเป็นผงใช้เป็นตัวยาชูกำลัง

- กำจัดกลิ่นปาก ให้รับประทานกล้วยน้ำว้าหรือกล้วยสุกชนิดอื่นหลังจากตื่นนอนตอนเช้าเป็นประจำ แล้วค่อยแปรงฟัน กลิ่นปากจะทุเลาลง

- ช่วยให้ผิวสวย การรับประทานกล้วยน้ำว้าสุกอย่างน้อยวันละ ๓ ผล เป็นประจำ จะช่วยให้ผิวมีน้ำมีนวล ผิวไม่แห้ง

เปลือกกล้วย ใช้ทาบริเวณยุงกัดหรือมดกัด ผื่น คัน ทาบริเวณสันเท้าที่แตกจะช่วยสมานแผลได้ ใช้เปลือกกล้วยหอมถูบริเวณที่มีมือลอก หรือเป็นผื่นแดง เป็นประจำทุกวัน ไม่นานอาการนี้จะหายไป

เมล็ด เมล็ดกล้วยมีเปลือกที่แข็ง งอกค่อนข้างช้า นิยมนำมาทำเครื่องประดับ เช่น ทำสายสร้อย หรือลูกประคำ เพราะเมล็ดมีขนาดสม่ำเสมอและมีสีดำ โดยเฉพาะเมล็ดของกล้วยนวลและกล้วยผาซึ่งมีขนาดใหญ่ เมื่อนำมาร้อยเป็นลูกประคำจึงมีความสวย และเมื่อมีการลูบคลำมาก ๆ จะเป็นเงา

ตารางที่ 10 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ลำต้นเทียม ของกล้วย จำนวน ๓๙ ชนิด

พันธุ์	ลักษณะวิสัยของใบ	ความสูงลำต้นเทียม	เส้นรอบวงลำต้นเทียม	สีลำต้นเทียม	ไซบอนลำต้น	จำนวนหน่อ	ตำแหน่งของหน่อข้าง
น้ำว่าขาวแพร่	กิ่งตั้งตรง	๒๓๐	๖๕	Yellow Green Group ๑๔๕ A	มี	๑๑	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่าครึ่ง	กิ่งตั้งตรง	๓๘๐	๖๑	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๑๓	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่าค่อม	ตั้งขึ้น	๒๘๐	๗๗.๕	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๗	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่าดำ	กิ่งตั้งตรง	๒๘๐	๕๖	Yellow Green Group ๑๔๖ B	มี	๔	ใกล้
น้ำว่าแดงนครพนม	ตั้งขึ้น	๓๒๐	๗๒	Yellow Green Group ๑๔๖ D	มี	๖	ใกล้
น้ำว่าเตี้ย	โค้งลง	๒๕๐	๗๖.๘	Yellow Green Group ๑๔๕ A	มี	๙	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่าท่าแม่จันเชียงราย	โค้งลง	๓๕๐	๗๗	Yellow Green Group ๑๔๔ B	มี	๙	ขนานกับต้นแม่
น้ำว่านครพนม	ปานกลาง	๕๗๐	๗๖	Yellow Green Group ๑๔๔ B	มี	๖	ชิดขนานกับต้นแม่
น้ำว่านครศรีธรรมราช	โค้งลง	๕๓๐	๘๐	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๙	ขนานกับต้นแม่
น้ำว่านวลจันทร์	โค้งลง	๕๔๐	๗๙	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๗	ชิดขนานกับต้นแม่
น้ำว่านวลท่าตะเียบ	กิ่งตั้งตรง	๕๕๕	๗๑	Yellow green Group ๑๔๕ A	มี	๗	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่านวลป่าโมกอ่างทอง	กิ่งตั้งตรง	๖๕๐	๖๘	Yellow Green Group ๑๔๕ A	ไม่มี	๑๑	ชิดขนานกับต้นแม่
น้ำว่าปากช่อง ๕๐	กิ่งตั้งตรง	๖๐๐	๘๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๑๒	ชิดขนานกับต้นแม่
น้ำว่าพืหลุง	กิ่งตั้งตรง	๓๙๐	๖๗.๓	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๑๒	ทำมุม
น้ำว่าเพชรบุรี	โค้งลง	๓๒๐	๗๑	Yellow Green Group ๑๔๔ B	มี	๕	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่าแพร่	กิ่งตั้งตรง	๓๓๐	๖๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๔	ทำมุม
น้ำว่ามะลิอ่อง	กิ่งตั้งตรง	๔๕๐	๗๓.๘	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๙	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่าแม่จันเชียงราย	กิ่งตั้งตรง	๓๐๐	๖๗	Brown Group ๒๐๐ B	มี	๕	ใกล้
น้ำว่ายักษ์	กิ่งตั้งตรง	๔๑๐	๗๑	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๙	ทำมุมกับต้นแม่
น้ำว่าอุบล	โค้งลง	๒๘๐	๖๖	Yellow Green Group ๑๔๔ B	มี	๘	ทำมุมกับต้นแม่
ข้างกุฎีไฉ่ลาย	กิ่งตั้งตรง	๓๐๐	๔๔	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	๑๒	ทำมุม
จินพืหลุง	โค้งลง	๓๕๕	๕๘	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มี	๖	ชิดกับต้นแม่
ทองซีเมว	โค้งลง	๒๔๐	๓๐	Yellow Green Group ๑๕๒ D	มี	๒	ห่างจากต้นแม่
ทองส้ม	กิ่งตั้งตรง	๒๗๐	๕๒	Yellow Green Group ๑๔๖ C	มี	๙	ห่างจากต้นแม่
นมสวรรค์	ตั้งขึ้น	๓๙๐	๔๕	Yellow Green Group ๑๔๖ B	ไม่มี	๗	ขนานกับต้นแม่
นาคค่อม(แดงอิสราเอล)	โค้งลง	๒๖๐	๕๐	Greyed Purple Group ๑๘๓ A	ไม่มี	๒	ทำมุมกับต้นแม่
เปรี้ยวบ้านไร่	กิ่งตั้งตรง	๓๗๐	๕๖.๕	Yellow Green Group ๑๔๖ B	มี	๘	ทำมุมกับต้นแม่
ลามัด	กิ่งตั้งตรง	๑๘๐	๔๕	Yellow Green Group ๑๔๕ A	มี	๓	ใกล้
แลนดี	โค้งลง	๔๐๐	๖๕	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๑๐	ทำมุมกับต้นแม่
หอมพม่า	กิ่งตั้งตรง	๒๙๐	๕๓.๕	Yellow Green Group ๑๔๔๔ A	ไม่มี	๔	ขนานกับต้นแม่
ลูกมากท่าตะเียบ	กิ่งตั้งตรง	๓๗๐	๖๐	Yellow Green Group ๑๕๒ C	มี	๑๐	ขนานกับต้นแม่
หอมเขียว	โค้งลง	๒๓๐	๔๓	Green Group ๑๔๓ C	มี	๗	ทำมุมกับต้นแม่
หอมเจ้าป่า	กิ่งตั้งตรง	๒๗๐	๓๔	Yellow Green Group ๑๕๒ D	ไม่มี	๑	ห่างจากต้นแม่
หอมทิพย์นครสวรรค์	โค้งลง	๒๖๐	๔๑	Yellow Green Group ๑๔๕ A	ไม่มี	๔	ขนานกับต้นแม่
ส้มม้า	โค้งลง	๒๓๐	๓๙	Yellow Green Group ๑๔๖ A	ไม่มี	๖	ขนานกับต้นแม่

พันธุ์	ลักษณะนิสัยของใบ	ความสูงลำต้นเทียม	เส้นรอบวงลำต้นเทียม	สีลำต้นเทียม	ไซบอนลำต้น	จำนวนหน่อ	ตำแหน่งของหน่อข้าง
ป่ามูเซอตา	ตั้งขึ้น	๒๓๐	๓๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	๕	ชานกับต้นแม่
เทพรส	กิ่งตั้งตรง	๕๔๐	๗๐	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มี	๘	ทำมุมกับต้นแม่
ไข่ทองร่วง	กิ่งตั้งตรง	๒๐๐	๔๕	Yellow Green Group ๑๔๗ C	ไม่มี	๕	ใกล้
โอดินาวา	กิ่งตั้งตรง	๒๘๐	๔๕	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	๓	ชานกับต้นแม่

ตารางที่ ๒ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ใบ ของกล้วย จำนวน ๒๐ ชนิด

พันธุ์	ลักษณะเป็น บนโคนก้าน ใบ	สีของปื้นบน โคนก้านใบ	ร่องก้านใบ	สีขอบก้านใบ	ความกว้าง ของขอบ ก้านใบ	ความยาว ของแผ่นใบ	กว้าง แผ่นใบ	ยาว ก้าน ใบ	ลักษณะ แผ่นใบ	สีผิวด้านบน ของใบ	ความมันของ แผ่นใบ ด้านบน	สีผิวด้าน ใต้ใบ	ความมัน ของแผ่นใบ ด้านใต้ใบ	ไซด้้นล่าง ของแผ่นใบ	รูปร่าง ปลายใบ	รูปร่างของ โคนใบ	สีผิวด้านบนขอ เส้นกลางใบ	สีผิวด้านล่าง ของเส้นกลาง ใบ
น้ำว่าขาวแพร่	น้อย	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ C	ปานกลาง	๑๕๖	๗๔	๔๔	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Green Group ๑๓๗ C	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ C	Yellow Green Group ๑๔๔ D
น้ำว่าครึ่ง	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ b	ปิดซ้อนกัน	Yellow Green Group ๑๔๕ C	ไม่มี	๒๕๑	๖๙	๖๙	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ A	ด้าน	มี	ตรง	แหลมทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Green Group ๑๔๔ B
น้ำว่าค่อม	น้อย	Brown Group ๒๐๐ C	เปิดและตั้งขึ้น	Grayed Yellow Group ๑๖๖ A	แคบ	๑๔๔	๖๙	๓๔	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Green Group ๑๓๗ D	ด้าน	มี	มน	มนทั้งสอง ข้าง	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๖ D
น้ำว่าดำ	มี	Brown Group ๒๐๐ A	ร่องเปิดปานกลาง	Grayed Purple Group ๑๘๗ A	แคบ	๑๖๕	๕๗	๕๗	เป็นคลื่น	Green Group ๑๓๗ A	ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรงขอบ มน	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๖ A	Yellow Green Group ๑๔๖ D
น้ำว่าแดงครพม	มี	Brown Group ๒๐๐ B	เปิดกว้างและขอบ ก้านใบขนานกัน	Brown Group ๒๐๐ A	แคบ	๑๙๘	๗๕	๖๓	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	ด้าน	Green Group ๑๓๗ A	มัน	มี	ตรงขอบ มน	มนทั้งสอง ด้านและ เยื้องกัน	Green Group ๑๓๗ C	Yellow Green Group ๑๔๕ A
น้ำว่าเตี้ย	น้อย	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ C	ปานกลาง	๑๔๐	๗๕	๔๒	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	ไม่มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	Yellow Green Group ๑๔๔ D
น้ำว่าทำแม่จีน เชียงราย	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	เปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ C	แคบ	๒๓๕	๗๒	๖๐	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๕ C
น้ำว่านครพนม	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	ร่องปิด	Red Group ๕๖ A	ไม่มี	๑๙๗	๗๕	๘๙	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	กลมทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Green Group ๑๔๔ B
น้ำว่า นครศรีธรรมราช	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	เปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ B	แคบ	๒๔๕	๖๖	๗๒	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๔ D
น้ำว่านวลจันทร์	น้อย	Brown Group ๒๐๐ B	ร่องปิดซ้อนทับกัน	Grayed Orange Group ๑๖๔ D	ไม่มี	๒๖๔	๕๖	๘๙	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๕ A	Yellow Green Group ๑๔๕ B
น้ำว่านวลท่า ตะเกียบ	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	ปิดซ้อนทับกัน	Grayed Orange Group ๑๖๔ D	ไม่มี	๑๙๕	๔๗	๖๔	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	มี	ตรง	แหลมทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	Yellow Green Group ๑๔๕ B
น้ำว่านวลป่าไม อ่างทอง	น้อย	Brown Group ๒๐๐ B	ปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ C	ไม่มี	๒๓๙	๕๒	๘๖	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๖ C	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Green Group ๑๔๔ D
น้ำว่าปากช่อง ๕๐	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	ร่องปิด	Grayed Red Group ๑๗๔ D	ไม่มี	๒๘๔	๖๖	๙๓	เป็นคลื่น	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	กลมทั้ง ๒ ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Green Group ๑๔๕ C
น้ำว่าพิบูลง	น้อย	Brown Group ๒๐๐ B	ปิด	Grayed Yellow Group ๑๖๔ C	-	๒๐๔	๕๖	๖๗	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Green Group ๑๓๗ C	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๔ B
น้ำว่าเพชรบุรี	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	ปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ C	ไม่มี	๒๐๘	๖๖	๔๘	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Green Group ๑๔๔ C
น้ำว่าแพร่	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ C	ปิด	Yellow Group ๑๔๕ D	ไม่มี	๒๒๔	๖๓	๕๗	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสอง ข้าง	Yellow Green Group ๑๔๖ C	Yellow Green Group ๑๔๔ C

พันธุ์	ลักษณะขึ้น บนโคนก้าน ใบ	สีของปื้นบน โคนก้านใบ	ร่องก้านใบ	สีของก้านใบ	ความกว้าง ของขอบ ก้านใบ	ความยาว ของแผ่นใบ	กว้าง แผ่นใบ	ยาว ก้าน ใบ	ลักษณะ แผ่นใบ	สีผิวด้านบน ของใบ	ความมันของ แผ่นใบ ด้านบน	สีผิวด้าน ใต้ใบ	ความมัน ของแผ่นใบ ด้านใต้ใบ	ไขด้านบน ของแผ่นใบ	รูปร่าง ปลายใบ	รูปร่างของ โคนใบ	สีผิวด้านบนขอ เส้นกลางใบ	สีผิวด้านล่าง ของเส้นกลาง ใบ
น้ำว้ามะลิอ่อน	น้อย	Brown Group ๒๐๐ C	ปิด	Red Purple Group ๖๓ C	-	๑๙๘	๕๖	๖๔	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ c	Yellow Green Group ๑๔๔ B
น้ำว้าแม่จัน เชียงราย	ไม่มี	ไม่มี	ขอบใบซ้อนทับกัน	Brown Group ๒๐๐ B	แคบ	๑๗๙	๖๒	๕๗	เป็นคลื่น	Green Group ๑๓๗ A	ด้าน	Green Group ๑๓๗ C	มัน	มี	มน	มนทั้งสองด้านและเยื้องกัน	Green Group ๑๓๗ C	Yellow Green Group ๑๔๔ B
น้ำว้ายักษ์	น้อย	Brown Group ๒๐๐ A	ปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ C	ไม่มี	๒๒๖	๖๐	๗๕	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	Yellow Green Group ๑๔๕ C
น้ำว้าอุบล	น้อย	Brown Group ๒๐๐ B	เปิด	Yellow Green Group ๑๔๕ C	ปานกลาง	๒๐๘	๖๑	๔๘	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๔ C
ข้างกุฎีไผ่ลาย	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	เปิด	Greyed Purple Group ๑๘๓ B	ปานกลาง	๒๓๐	๗๓	๖๑	เรียบ	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	Yellow Green Group ๑๔๕ B
จันทหลวง	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	เปิดออกและขอบก้านใบตั้งตรง	Greyed Red Group ๑๘๒ B	ปานกลาง	๑๙๐	๖๗	๖๒	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๖ A	Greyed Orange Group ๑๗๕ D
ทองขี้แมว	มาก	Brown Group ๒๐๐ D	เปิด	Greyed Purple Group ๑๘๓ B	ปานกลาง	๑๒๔	๓๙	๔๒	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	ไม่มี	ตรง	แหลมทั้งสองข้าง	Green Group ๑๔๓ C	Yellow Green Group ๑๔๕ B
ทองห่ม	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ A	ร่องเปิดปานกลางตรงและขอบก้านใบตั้งชัน	Greyed Red Group ๑๘๐ D	ปานกลาง	๒๕๒	๗๓	๖๐	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	มัน	มี	ตรง	มี	ตรง	ด้านหนึ่งมนแหลม	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Greyed Orange Group ๑๗๕ D
นมสวรรค์	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Greyed Red Group ๑๘๑ C	ปานกลาง	๒๓๕	๖๖	๘๑	เรียบ	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	ไม่มี	ตรง	มนข้างหนึ่งแหลมข้างหนึ่ง	Yellow Green Group ๑๔๖ A	Greyed Orange Group ๑๖๕ D
นาคค่อม(แดงอิสราเอล)	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ A	เปิดกว้างและแผ่	Greyed Purple Group ๑๔๗ A	กว้าง	๒๒๖	๖๐	๓๓	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	มัน	ไม่มี	ตรง	แหลมทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Greyed Orange Group ๑๗๕ B
เบรียบ้านไร่	มาก	Brown Group ๒๐๐ A	เปิดและขอบใบตั้งชัน	Greyed Red Group ๑๘๐ C	ปานกลาง	๑๗๕	๕๘	๕๓	เรียบ	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Greyed Orange Group ๑๗๗ A	Greyed Red Group ๑๗๕ C
ลามัด	มี	Brown Group ๒๐๐ A	เปิดและแผ่	Greyed Purple Group ๑๕๘ A	กว้าง	Red Purple Group ๖๓ C	๕๕	๔๐	คลื่น	Green Group ๑๓๗ A	ด้าน	Green Group ๑๓๗ A	มัน	ไม่มี	ตรง	แหลมทั้งสองข้าง	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๕ C
แลนตี	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ A	เปิดและตั้งชัน	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	ปานกลาง	๒๐๐	๕๘	๕๕	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	มี	ตรง	มนข้างหนึ่งแหลมข้างหนึ่ง	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๕ C
หอมพม่า	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Brown Group ๒๐๐ A	ปานกลาง	๑๙๓	๖๒	๖๓	เรียบ	Green Group ๑๓๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	ไม่มี	ตรง	แหลมทั้งสองข้าง	Green Group ๑๔๓ A	Yellow Green Group ๑๔๕ C
ลูกมากท่าตะเคียบ	มาก	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Brown Group ๒๐๐ A	ปานกลาง	๒๒๒	๗๐	๖๘	เรียบ	Green Group ๑๓๗ B	ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๗ C	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสองข้าง	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๖ A
หอมขี้หว	มาก	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Greyed Purple Group ๑๘๓ A	มาก	๑๕๐	๕๙	๔๖	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๖ A	ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	มี	ตรง	มนข้างหนึ่งแหลมข้างหนึ่ง	Yellow Green Group ๑๔๕ B	Yellow Green Group ๑๔๕ C
หอมจำปา	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	เปิด	Greyed Purple Group ๑๘๔ A	ปานกลาง	๑๗๐	๔๔	๖๘	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	ด้าน	ไม่มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ C	Yellow Green Group ๑๔๕ C
หอมทิพย์ นครสวรรค์	มาก	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Greyed Orange Group ๑๖๖ A	ปานกลาง	๒๐๖	๕๙	๖๕	เรียบ	Yellow Green Group ๑๓๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๓๗ C	มัน	ไม่มี	ตรง	แหลมทั้งสองข้าง	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๕ C
เส้ามา	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐A	เปิด	Greyed Purple Group ๑๘๖ A	ปานกลาง	๑๕๕	๕๒	๔๖	คลื่น	Green Group ๑๓๗ C	มัน	Yellow Green Group ๑๔๖ B	ด้าน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Orange Group ๑๗๖ D

พันธุ์	ลักษณะชั้นบนโคนก้านใบ	สีของชั้นบนโคนก้านใบ	ร่องก้านใบ	สีขอบก้านใบ	ความกว้างของขอบก้านใบ	ความยาวของแผ่นใบ	กว้างแผ่นใบ	ยาวก้านใบ	ลักษณะแผ่นใบ	สีผิวด้านบนของใบ	ความมันของแผ่นใบด้านบน	สีผิวด้านล่างใบ	ความมันของแผ่นใบด้านล่าง	ไขด้านล่างของแผ่นใบ	รูปร่างปลายใบ	รูปร่างของโคนใบ	สีผิวด้านบนของเส้นกลางใบ	สีผิวด้านล่างของเส้นกลางใบ
ป่านูเซอดาก	มาก	Brown Group ๒๐๐ A	เปิดแคบ	Greyed Purple Group ๑๘๓ A	น้อย	๑๔๕	๔๒.๕	๓๘	เรียบ	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	แหลมทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๖ A	Yellow Green Group ๑๔๕ C
เทพรส	น้อย	Brown Group ๒๐๐ A	เปิด	Yellow Green Group ๑๕๒ D	แคบ	๒๗๐	๗๐	๘๒	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	มัน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	มัน	มี	ตรง	มนทั้งสองด้าน	Yellow Green Group ๑๔๕ A	Yellow Green Group ๑๔๕ B
ไขทองร่วง	มี	Brown Group ๒๐๐ A	เปิดกว้างและขอบก้านใบแผ่อก	Red Purple Group ๕๙ A	ปานกลาง	๑๗๐	๖๒	๕๔	เป็นคลื่น	Green Group ๑๓๗ B	ด้าน	Green Group ๑๔๓ C	ด้าน	ไม่มี	ตรงขอบมน	มน	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Green Group ๑๔๕ C
ไอกินาวา	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ B	เปิด	Greyed Purple Group ๑๘๕ B	ปานกลาง	๑๘๕	๕๒	๔๔	คลื่น	Yellow Green Group ๑๔๗ A	ด้าน	Yellow Green Group ๑๔๗ B	ด้าน	ไม่มี	ตรง	แหลมทั้งสองข้าง	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Green Group ๑๔๔ D

ตารางที่ ๓ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ข้อดอก/ปลี ของกล้วย จำนวน ๓๙ ชนิด

พันธุ์	ความยาวก้านช่อดอก	ความกว้างก้านช่อดอก	สีก้านช่อดอก	การมีขนบนก้านช่อดอก	ตำแหน่งเครือกล้วย	รูปร่างเครือกล้วย	ลักษณะปรากฏของเครือ	รูปร่างปลี	ขนาดเส้นรอบวงปลี	ความกว้างปลี	ความยาวของปลีกล้วยในระยะเก็บเกี่ยว
น้ำข้าวแพร่	๕๘	๕.๙	Yellow Green Group ๑๔๔ B	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	ลูกข้าง	๓๗.๒	๑๐.๔	๒๘.๕
น้ำข้าวครั้ง	๖๒	๕.๗	Yellow Green Group ๑๔๔ B	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่น	รูปหอก	๒๔	๗.๖	๒๒
น้ำข้าวค่อม	๗๐	๗.๙	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	ปานกลาง	๓๑.๙	๑๐.๕	๒๔.๕
น้ำข้าวดำ	๖๒.๒	๖.๑	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่น	รูปหอก	๓๘	๑๐.๙	๒๕
น้ำข้าวแดงนครพนม	๕๓.๖	๘.๔	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่น	รูปหอก	๓๑	๑๐	๓๐
น้ำข้าวเตี้ย	๖๓	๘.๑	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	รูปหอก	๓๘.๔	๑๒	๓๑.๕
น้ำข้าวท่าแม่จันเชียงราย	๖๕	๖.๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	รูปหอก	๓๘	๑๑.๗	๒๘
น้ำข้าวนครพนม	๘๑	๑๐	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	เป็นบันไดเวียน	แน่น	คล้ายลูกข้าง	๔๐	๑๖	๓๐
น้ำข้าวนครศรีธรรมราช	๖๓	๗.๖	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	คล้ายลูกข้าง	๓๘	๑๔	๓๐
น้ำข้าวฉลจันทร์	๘๔	๖.๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ปานกลาง	แน่น	ลูกข้าง	๓๖	๑๐.๙	๓๐.๒
น้ำข้าวฉลท่าตะเกียบ	๗๕	๙	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	รูปหอก	๓๕	๑๒	๒๙
น้ำข้าวฉลป่าโมกอ่างทอง	๗๓	๙.๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	ปานกลาง	๓๙	๑๓.๓	๒๙
น้ำข้าวปากช่อง ๕๐	๘๑	๗	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	เป็นบันไดเวียน	แน่น	คล้ายลูกข้าง	๓๓	๑๓	๒๖
น้ำข้าวพัทลุง	๗๒	๔.๘	Yellow Green Group ๑๔๔ B	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	รูปหอก	๒๙.๗	๘.๗	๒๖.๗
น้ำข้าวเพชรบุรี	๔๑	๕.๐๔	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	คล้ายลูกข้าง	๔๐	๑๒.๕	๓๑
น้ำข้าวแพร่	๕๒	๔.๙	Yellow Green Group ๑๔๕ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	ลูกข้าง	๓๗	๑๑.๖	๒.๘
น้ำข้าวมะลิอ่อง	๕๖	๖.๗	Yellow Green Group ๑๔๔	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	เวียน	แน่น	ปานกลาง	๒๕.๕	๘.๔	๒๒
น้ำข้าวแม่จันเชียงราย	๖๒	๖.๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	โปร่ง	รูปหอก	๓๘.๓	๑๑.๕	๓๑
น้ำข้าวยักษ์	๕๘	๖	Yellow Green Group ๑๔๖ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	รูปหอก	๓๙.๔	๑๒.๕	๓๑
น้ำข้าวอุบล	๓๐	๙.๓	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่น	ปานกลาง	๔๐	๑๔	๓๓
ช้างภูฎีไล่ลาย	๒๘	๓.๕	Green Group ๑๓๗ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	คล้ายลูกข้าง	๒๓	๗.๒	๑๕.๒
จินพัทลุง	๕๙.๒	๖.๘	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่นมาก	ลูกข้าง	๒๗.๑	๘.๒	๒๒

พันธุ์	ความยาวก้านช่อดอก	ความกว้างก้านช่อดอก	สีก้านช่อดอก	การมีขนบนก้านช่อดอก	ตำแหน่งเครือกล้วย	รูปร่างเครือกล้วย	ลักษณะปรากฏของเครือ	รูปร่างปลี	ขนาดเส้นรอบวงปลี	ความกว้างปลี	ความยาวของปลีกล้วยในระยะเก็บเกี่ยว
ทองขี้แมว	๓๓.๕	๔.๘	ทำนม	มี	Yellow Green Group ๑๔๖ A	บันไดเวียน	โปร่ง	ลูกข้าง	๑๙	๖	๑๕.๕
ทองส้ม	๗๔	๖.๒	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มี	ทำนม	เป็นบันไดเวียน	แน่นมาก	ลูกข้าง	๒๘	๑๐	๒๑
นมสวรรค์	๗๕	๔.๙	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มี	ทำนม	ก้านเครือโค้ง	แน่น	รูปหอก	๒๕	๗.๗	๒๓
นาค่อม(แดงอิสราเอล)	๓๑	๔.๓	Brown Group ๒๐๐ B	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	คล้ายรูปไข่	๒๘.๕	๑๐	๒๔
เปรี้ยวบ้านไร่	๖๔	๓.๘	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	แกนเครือโค้ง	แน่น	ปานกลาง	๒๒.๑	๗.๑	๑๙.๕
ลามัด	๔๐	๖.๕	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	ลูกข้าง	๒๖	๙	๒๐
แลนดี้	๖๗	๖.๓	Yellow Green Group ๑๔๔ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	แกนเครือโค้ง	โปร่ง	รูปหอก	๓๓.๕	๙.๗	๓๐
หอมพม่า	๓๐	๖.๘๖	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	แกนของเครือเกือบตรง	แน่น	ลูกข้าง	๒๓	๘	๑๕
ลูกมากทำตะเกียบ	๗๘	๖.๖	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่น	ลูกข้าง	๒๘.๕	๘.๙	๒๔
หอมเขียว	๓๕	๓.๗	Yellow Green Group ๑๔๖ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	รูปหอก	๒๒.๒	๖.๙	๑๘
หอมจำปา	๓๓	๓.๕	Yellow Green Group ๑๔๖ A	ไม่มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	ลูกข้าง	๒๑.๕	๖.๕	๑๙
หอมทิพย์นครสวรรค์	๖๕	๔.๕	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	ทำนม	บันไดเวียน	โปร่ง	คล้ายลูกข้าง	๒๔	๙	๑๘
แล่ม้า	๔๒	๕.๖	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	แนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่น	รูปหอก	๒๔.๕	๗.๘	๒๑
ปามูเซอตา	๓๙	๔.๒	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	บันไดเวียน	โปร่ง	รูปหอก	๒๑.๖	๖.๖	๑๘
เทพรส	๔๖	๗	Yellow Green Group ๑๔๖ B	ไม่มี	ทำนม	บันไดเวียน	โปร่ง	รูปหอก	๓๐	๑๐	๒๗
ไข่ทองร่วง	๔๓	๖.๔	Yellow Green Group ๑๔๔ A	มี	ห้อยในแนวตั้ง	บันไดเวียน	แน่น	รูปหอก	๓๒	๑๐.๒	๓๐
โอकिनาวา	๕๔	๔.๖	Yellow Green Group ๑๔๖ C	มี	ห้อยลงในแนวตั้ง	ทรงกระบอก	แน่น	รูปหอก	๓๐.๒	๙.๖	๒๙.๘

ตารางที่ ๔ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ใบประดับ ของกล้วย จำนวน ๓๙ ชนิด

พันธุ์	รูปร่างโคนใบประดับ	รูปร่างปลายใบประดับ	สีผิวด้านนอกของใบประดับ	สีผิวด้านในของใบประดับ	รอยแผลใบประดับบนแกนกลาง	พฤติกรรมของใบประดับก่อนร่วง	ไขบนใบประดับ	ลักษณะร่องบนใบประดับ
น้ำว่าขาวแพร่	ปานกลาง	มนและแตกออก	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	Greyed Red Group ๑๗๙ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่าครึ่ง	ปานกลาง	มนและแตกออก	Greyed Purple ๑๘๓ A	Red Group ๔๖ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่าค่อม	โหลแคบ	มน	Greyed Purple Group ๑๘๓ B	Greyed Red Group ๑๗๙ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่าดำ	ปานกลาง	มนทั้งสองด้าน	Greyed Purple Group ๑๘๓ A	Greyed Red Group ๑๗๙ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่าแดงนครพนม	แคบ	มน	Greyed Purple Group ๑๘๔ B	Greyed Purple Group ๑๗๙ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่าเตี้ย	โหลกว้าง	มนและแตกออก	Greyed Purple Group ๑๘๓ C	Red Group ๔๖ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่าท่าแม่จันเชียงราย	ปานกลาง	มนและแตกออก	Greyed Red Group ๑๗๘ A	Red Group ๔๖ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่านครพนม	โหลแคบ	มนและแตกออก	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	Greyed Orange Group ๑๗๙ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่านครศรีธรรมราช	โหลแคบ	แหลม	Greyed Orange Group ๑๗๖ B	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่านวลจันทร์	โหลกว้าง	มน	Greyed Purple Group ๑๘๓ B	Grayed Red Group ๑๗๙ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่านวลท่าตะเกียบ	ปานกลาง	มนและแตกออก	greyed Orange Group ๑๗๖ A	Red Group ๔๖ A	ขีด	มีวัน	มี	ขีด
น้ำว่านวลป่าโมกอ่างทอง	โหลแคบ	มนทั้งสองด้าน	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	Red Group ๔๕ A	ขีด	มีวัน	มี	มี
น้ำว่าปากช่อง ๕๐	โหลแคบ	มน	Greyed Orange Group ๑๗๖ B	Red Group ๔๕ A	ขีด	มีวัน	มี	ขีด

พันธุ์	รูปร่างโคนใบประดับ	รูปร่างปลายใบประดับ	สีผิวด้านนอกของใบประดับ	สีผิวด้านในของใบประดับ	รอยแผลใบประดับบนแกนกลาง	พฤติกรรมของใบประดับก่อนร่วง	ไขบนใบประดับ	ลักษณะร่องบนใบประดับ
น้ำว่าพิหลุง	โหลกว้าง	แหลม	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	Red Group ๔๕ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
น้ำว่าเพชรบุรี	ปานกลาง	มน	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	Red Group ๔๖ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
น้ำว่าแพร่	ปานกลาง	มนและแตกออก	Greyed Purple Group ๑๘๓ B	Red Group ๔๖ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
น้ำว่ามะลิอ่อน	ปานกลาง	ปานกลาง	Greyed Purple Group ๑๘๓ A	Greyed Red Group ๑๗๙ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
น้ำว่าแม่จันเชียงราย	ปานกลาง	มน	Greyed Purple Group ๑๘๔ B	Greyed Orange Group ๑๗๑ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
น้ำว่ายักษ์	ปานกลาง	มนและแตกออก	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	Greyed Red Group ๑๗๙ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
น้ำว่าอุบล	โหลกว้าง	ปานกลาง	Greyed Orange Group ๑๗๖ A	Greyed Red Group ๑๗๘ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
ข้างกุฎีไสลาย	โหลกว้าง	เรียวแหลม	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Orange Group ๑๗๒ B	ขีด	ม้วน	ไม่มี	มี
จันทหลุง	โหลกว้าง	มนทั้งสองด้าน	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Red Group ๔๖ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
ทองซีเมว	โหลกว้าง	เรียวแหลม	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Orange Group ๑๗๒ B	ขีด	ม้วน	ไม่มี	มี
ทองส้ม	โหลแคบ	แหลม	Brown Group ๒๐๐ A	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
นมสวรรค์	โหลกว้าง	มนข้างหนึ่งแหลมข้างหนึ่ง	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
นาคคอม(แดงอิสราเอล)	โหลแคบ	ปานกลาง	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
เบรียบ้านไร่	ปานกลาง	ปานกลาง	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
ลามัด	โหลแคบ	เรียวแหลม	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Orange Group ๑๗๖ C	ขีด	ม้วน	มี	มี
แลนดี้	ปานกลาง	มนและแตกออก	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Red Group ๑๘๐ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
หอมพม่า	โหลแคบ	แหลม	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Orange Group ๑๗๓ B	ขีด	ม้วน	ไม่มี	มี
ลูกมากท่าตะเกียบ	ปานกลาง	ปานกลาง	Brown Group ๒๐๐ A	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
หอมเขียว	โหลกว้าง	แหลม	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Orange Group ๑๗๒ B	ขีด	ม้วน	มี	มี
หอมเจ้าป่า	ปานกลาง	เรียวแหลม	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Greyed Red Group ๑๗๘ D	ขีดเจเน	ม้วน	ไม่มี	มี
หอมทิพย์นครสวรรค์	โหลแคบ	เรียวแหลม	Greyed Purple Group ๑๘๓ A	Greyed Orange Group ๑๗๒ C	ขีด	ม้วน	ไม่มี	มี
แล้มี	ปานกลาง	มน	Greyed Purple Group ๑๘๗ A	Red Group ๔๖ A	ขีด	ม้วน	มี	มี
ป่านูเซอตา	ปานกลาง	เรียวแหลม	Greyed purple Group ๑๘๓ A	Greyed Orange Group ๑๗๑ A	ขีด	ม้วน	ไม่มี	มี
เทพรส	ปานกลาง	มน	Greyed Orange Group ๑๗๖ C	Greyed Red Group ๑๗๘ D	ขีด	ไม่มีม้วน	มี	มี
ไข่ทองร่วง	โหลแคบ	มน	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	Greyed Orange Group ๑๗๒ A	ขีด	ม้วน	ไม่มี	มี
โอกินาวา	โหลแคบ	มนและแตกออก	Brown Group ๒๐๐ A	Greyed Purple Group ๑๘๕ A	ขีด	ม้วน	มี	มี

ตารางที่ ๕ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์: ดอกเพศผู้ ของกล้วย จำนวน ๓๙ ชนิด

พันธุ์	พฤติกรรมของดอกเพศผู้	สีพื้นของกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของพูของกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของกลีบรวมอิสระ	รูปร่างกลีบรวมอิสระ	การพัฒนาตรงส่วนปลายของกลีบรวมอิสระ	รูปร่างตรงส่วนปลายของกลีบรวมอิสระ	การยื่นของอับเรณูตรงระดับฐานพูนกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของก้านชูอับเรณู	สีอับเรณู	สีพื้นของก้านเกสรเพศเมีย	รูปร่างของก้านเกสรเพศเมีย	สีของยอดเกสรเพศเมีย	รูปร่างรังไข่	สีพื้นของรังไข่	สีของเกสรเพศผู้
น้ำว่าขาวแพร่	ร่วงหลังใบประดับ	Greyed Red Group ๑๘๒ B	Yellow Orange Group ๑๖ A	Yellow White Group ๑๕๘ C	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	แหลมเล็ก	ระดับเดียวกับฐานพู	Yellow Group ๑๐ D	Orange Group ๒๔ D	Yellow Group ๔ D	โค้งโดยอดเกสรเพศเมีย	Yellow Orange Group ๑๖ B	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ A
น้ำว่าครึ่ง	ร่วงก่อนใบประดับ	Greyed Purple ๑๘๖ A	Yellow Orange Group ๑๗ C	Greyed Purple Group ๑๘๖ A	รูปพัด	พัฒนาเล็กน้อย	แหลมเล็ก	อยู่เหนือฐานพู	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ B	Yellow Group ๑๑ C	ตรง	Yellow Group ๑๑ C	ตรง	Yellow Group ๔ D	Greyed Purple Group ๑๘๖ B
น้ำว่าค่อม	ติดทน	Greyed Red Group ๑๘๐ D	Yellow Orange Group ๑๕ B	Orange white Group ๑๕๙ B	ไข่	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าระดับฐานพู	Yellow Group ๑๑ C	Yellow orange Group ๑๔ C	Yellow white Group ๑๕๘ D	โค้ง	Yellow Orange Group ๒๓ C	โค้ง	Yellow white Group ๑๕๘ C	Red Group ๓๖ B
น้ำว่าดำ	ร่วงพร้อมใบประดับ	Yellow Group ๘ A	Yellow Orange Group ๑๙ D	White Group ๑๕๕ C	รูปไข่	พัฒนาเล็กน้อย	เรียวยาว	อยู่เหนือฐานพู	White Group ๑๕๕ D	Yellow Orange Group ๑๗ C	White Group ๑๕๕ D	ตรง	Yellow Group ๑๒ B	ตรง	Yellow Orange Group ๑๙ D	Red Purple Group ๖๒ C
น้ำว่าแดงนครพนม	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow Group ๑๓ B	Red Group ๕๒ B	Greyed White Group ๑๕๖ D	รูปไข่	พัฒนาปานกลาง	สามเหลี่ยม	ระดับเดียวกับฐานพู	Yellow Group ๘ D	Orange Red Group ๓๓ D	Yellow White Group ๑๕๘ C	ตรง	Yellow Group ๙ B	โค้ง	Orange White Group ๑๕๙ B	Red Purple Group ๖๒ A
น้ำว่าเตี้ย	ร่วงหลังใบประดับ	Red Group ๓๙ A	Yellow Orange Group ๓๙ A	Red Group ๓๖ C	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	แหลมยาว	ระดับเดียวกับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๘ D	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๙ A	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ B
น้ำว่าท่าแม่จันเชียงราย	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๔๗ C	Yellow Orange Group ๒๓ A	Yellow White Group ๑๕๘ D	รูปพัด	พัฒนา	แหลมเล็ก	ต่ำกว่าระดับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ B	Yellow Group ๘ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๖ B	ตรง	Yellow Group ๘ D	Red Group ๓๙ B
น้ำว่านครพนม	ร่วงหลังใบประดับ	Greyed Red Group ๑๘๒ C	Yellow Orange Group ๑๔ A	Yellow White Group ๑๕๘ C	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าฐานพู	Yellow Group ๑๑ D	Red Group ๑๓๗ A	Yellow White Group ๑๕๘ C	ตรง	Yellow Orange Group ๑๙ B	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red ๓๙ C
น้ำว่านครศรีธรรมราช	ร่วงหลังใบประดับ	Greyed Purple Group ๑๘๔ B	Yellow Orange Group ๒๑ B	Yellow Group ๘ C	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าฐานพู	Orange Group ๒๔ C	Yellow Group ๘ D	Yellow Group ๘ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๒ C	โค้ง	Yellow Group ๘ D	Red Group ๓๗ D
น้ำว่านวลจันทร์	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๓๙ B	Yellow Orange Group ๑๕ B	White Group ๑๕๕ D	ไข่	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าระดับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ A	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๕๘ A	โค้ง	Yellow Group ๑๑ A	Red Group ๓๙ B
น้ำว่านวลท่าตะเกียบ	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๓๗ B	Yellow Orange Group ๑๖ A	Yellow White Group ๑๕๘ D	รูปไข่	พัฒนา	แหลมเล็ก	ต่ำกว่าฐานพู	Yellow Group ๘ D	Greyed Orange Group ๑๓๑ D	Yellow Group ๘ D	โค้งโดยอดเกสรเพศเมีย	Yellow Orange Group ๑๙ A	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red Group ๑๓๙ A
น้ำว่านวลป่าไมกอ่างทอง	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๔๙ B	Yellow Orange Group ๑๗ A	Yellow Group ๑๑ D	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าฐานพู	Yellow Group ๘ C	Red Group ๔๙ B	Yellow Group ๘ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๖ C	ตรง	Yellow Group ๘ D	Red Group ๓๙ D
น้ำว่าปากช่อง ๕๐	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๔๙ A	Yellow Orange Group ๑๕ B	Yellow Group ๑๑ D	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าฐานพู	Yellow Group ๘ C	Orange Group ๒๙ C	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๘ B	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ B
น้ำว่าพิบูลง	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๓๘ B	Yellow Orange Group ๑๔ A	Yellow White Group ๑๕๘ C	กลม	พัฒนา	แหลมเล็ก	ต่ำกว่าฐานพู	Yellow White Group ๑๕๘ A	Red Group ๓๗ C	Yellow White Group ๑๕๘ D	โค้งโดยอดเกสรตัวผู้	Yellow Orange Group ๑๘ A	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๘ A
น้ำว่าเพชรบุรี	ร่วงก่อนใบประดับ	Greyed Red Group ๑๘๑ B	Yellow Orange Group ๑๗ B	Yellow Group ๑๑ D	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าฐานพู	Yellow Group ๘ D	Red Group ๓๗ B	Yellow Group ๑๑ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๒ C	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ B
น้ำว่าแพร่	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๔๗ A	Yellow Orange Group ๒๑ B	Red Group ๓๖ D	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าระดับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ C	Yellow Group ๑๑ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๐ B	ตรง	Yellow Group ๒ D	Orange Red Group ๓๕ C
น้ำว่ามะลิอ่อง	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๓๙ B	Yellow Orange Group ๑๗ B	White Group ๑๕๕ A	รูปไข่	พัฒนา	แหลมเล็ก	ระดับเดียวกับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ A	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๙ A	ตรง	Yellow Group ๒ D	Red Group ๓๘ B

พันธุ์	พฤติกรรมของดอกเพศผู้	สีพื้นของกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของพูของกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของกลีบรวมอิสระ	รูปร่างกลีบรวมอิสระ	การพัฒนาตรงส่วนปลายของกลีบรวมอิสระ	รูปร่างตรงส่วนปลายของกลีบรวมอิสระ	การยื่นของอับเรณูตรงระดับฐานพูนกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของก้านชูอับเรณู	สีอับเรณู	สีพื้นของก้านเกสรเพศเมีย	รูปร่างของก้านเกสรเพศเมีย	สีของยอดเกสรเพศเมีย	รูปร่างรังไข่	สีพื้นของรังไข่	สีของเกสรเพศผู้
น้ำว่าแมงจันเชียงราย	ร่วงพร้อมใบประดับ	Red Group ๓๗ A	Yellow Orange Group ๑๕ A	Greyed White Group ๑๕๖ D	รูปไข่	พัฒนาเล็กน้อย	สามเหลี่ยม	ต่ำกว่าฐานพู	White Group ๑๕๕ C	Orange Red Group ๓๓ B	White Group C	ตรง	Yellow Orange Group ๑๙ B	ตรง	White Group ๑๕๕ C	
น้ำว่ายักซ์	ร่วงหลังใบประดับ	Red Group ๓๙ B	Yellow Orange Group ๑๔ A	Yellow White Group ๑๕๘ D	กลม	พัฒนา	แหลมเล็ก	ต่ำกว่าฐานพู	Yellow Group ๘ D	Orange Group ๒๙ C	Yellow Orange Group ๑๙ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๐ B	ตรง	Yellow Group ๔ D	Red Group ๓๗ C
น้ำว่าอุบล	ร่วงก่อนใบประดับ	Greyed Red Group ๑๘๐ B	Yellow Orange Group ๑๗ A	Red Group ๔๙ D	รูปไข่	พัฒนาเล็กน้อย	แหลมเล็ก	ระดับเดียวกับฐานพู	Yellow Group ๑๑ D	Red Group ๓๗ B	Yellow Group ๑๑ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๐ B	ตรง	Yellow Group ๑๐ D	Red Group ๓๗ B
ข้างกุฎีไต้ลาย	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow Group ๑๑ C	Yellow Group ๑๔ B	Yellow White Group ๑๕๘ B	รูปไข่	พัฒนา	สามเหลี่ยม	อยู่เหนือฐานพู	Yellow White Group ๑๕๘ C	Red Group ๓๖ B	Yellow White Group ๑๕๘ C	โค้ง	Orange Group ๒๖ B	โค้ง	Yellow Group ๔ C	Yellow White Group ๑๕๘ B
จันทาลุง	ร่วงก่อนใบประดับ	Greyed Purple Group ๑๘๖ A	Yellow Orange Group ๑๗ A	White Group ๑๕๕ A	รูปไข่	พัฒนา	สามเหลี่ยม	เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Yellow Orange Group ๑๘ A	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๔ C	โค้งลง	Yellow Group ๒ D	Red Group ๓๗ B
ทองขี้แมว	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow Group ๑๑ C	Yellow Orange Group ๑๔ A	Yellow Group ๔ D	รูปพัด	พัฒนา	เรียวยาว	อยู่เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๒ D	Red Group ๓๗ B	White Group ๑๕๕ A	ตรง	Yellow Orange Group ๒๒ B	โค้ง	Yellow Group ๒ C	Yellow Group ๘ C
ทองส้ม	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow Group ๑๑ D	Yellow Orange Group ๒๑ B	Yellow Group ๑๑ D	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	แหลมยาว	อยู่เหนือฐานพู	Yellow Group ๑๑ D	Greyed Orange Group ๑๖๔ C	Yellow Group ๑๑ D	โค้งบริเวณโคน	Yellow Group ๑๑ A	โค้งบริเวณโคน	Yellow Group ๘ C	Yellow Group ๑๑ C
นมสวรรค์	ร่วงพร้อมใบประดับ	Red Group ๔๘ A	Yellow Orange Group ๑๗ A	Yellow Group ๔ D	รูปพัด	พัฒนาเล็กน้อย	สามเหลี่ยม	อยู่เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Yellow Orange Group ๒๒ C	White Group ๑๕๕ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๐ A	โค้ง	Yellow Green Group ๑๕๐ D	Red Group ๓๗ B
นาค่อม(แดงอิสราเอล)	ร่วงหลังใบประดับ	Greyed Red Group ๑๘๑ A	Yellow Orange Group ๑๕ B	Yellow White Group ๑๕๘ C	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา	รูปสามเหลี่ยม	อยู่เหนือฐานพู	Yellow White Group ๑๕๘ D	Yellow Orange Group ๑๖ D	White Group ๑๕๕ C	ตรง	Yellow Orange Group ๑๖ C	โค้ง	Yellow Group ๙ D	Greyed Red Group ๑๘๑ A
เปรี้ยวบ้านไร่	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๕๘ A	Yellow Orange Group ๒๓ A	Yellow Group ๒ D	กลม	พัฒนา	สามเหลี่ยม	เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๒ D	Yellow Orange Group ๑๘ A	White Group ๑๕๕ D	โค้งบริเวณโคน	Yellow Orange Group ๑๕ B	โค้ง	Yellow Group ๒ C	Yellow Group ๑๑ C
ลามัด	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow Group ๑๐ D	Yellow Group ๑๑ B	Yellow group ๑๑ D	กลม	พัฒนา	แหลมยาว	อยู่เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๑๑ D	Greyed Orange Group ๑๓๗ C	Yellow Group ๑๑ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๙ A	โค้ง	Yellow Group ๒ C	Yellow Group ๑๑ D
แลนดี้	ร่วงหลังใบประดับ	Yellow Group ๑๑ D	Yellow Group ๙ A	Yellow Group ๘ D	รูปพัด	พัฒนา	แหลมยาว	ระดับเดียวกับฐานพู	White Group ๑๕๕ A	Yellow Orange Group ๑๘ B	White Group ๑๕๕ D	โค้งตรงกลาง	Yellow Orange Group ๒๒ B	โค้ง	Yellow Group ๘ D	Yellow Group ๑๑ D
หอมพม่า	ร่วงหลังใบประดับ	Yellow Group ๑๑ D	Yellow Group ๑๓ D	Yellow Group ๑๑ D	รูปพัด	พัฒนาเล็กน้อย	แหลมเล็ก	อยู่เหนือฐานพู	Greyed Brown Group ๑๙๙ A	Greyed orange Group ๑๖๕ B	Yellow Group ๑๑ D	ตรง	Orange Group ๒๔ B	โค้ง	Yellow White Group ๑๕๘ D	Yellow Group ๑๑ C
ลูกนกท่าตะเกียบ	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow Orange Group ๑๘ D	Yellow Orange Group ๒๑ A	Yellow Group ๑๑ D	กลม	ไม่พัฒนา	ไม่มี	อยู่เหนือฐานพู	Yellow Group ๑๑ D	Greyed Orange Group ๑๘๗ B	Yellow Group ๑๑ D	โค้งบริเวณโคน	Yellow Orange Group ๑๙ A	ตรง	Yellow Group ๔ C	Yellow Group ๘ C
หอมเขียว	ติดทน	Yellow Group ๘ D	Yellow Orange Group ๑๕ A	Yellow Group ๒ D	กลม	พัฒนา	แหลมเล็ก	อยู่เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๒ D	Red Group ๓๗ B	White Group ๑๕๕ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๒ B	โค้ง	Yellow Group ๑๑ D	Yellow Group ๘ D
หอมจำปา	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow White Group ๑๕๘ A	Yellow Orange Group ๑๔ A	Yellow White Group ๑๕๘ C	รูปไข่	พัฒนา	สามเหลี่ยม	อยู่เหนือฐานพู	Yellow White Group ๑๕๘ C	Orange White Group ๑๕๙ A	Yellow White Group ๑๕๘ C	ตรง	Yellow Orange Group ๒๒ A	ตรง	Yellow Group ๕ D	Yellow Group ๑๑ C
หอมทิพย์นครสวรรค์	ดอกเพศผู้ยังคงติดทน	Greyed Yellow Group ๑๖๒ D	Yellow Orange Group ๒๑ B	Yellow Group ๑๑ D	รูปพัด	พัฒนา	สามเหลี่ยม	อยู่เหนือฐานพู	Greyed Brown Group ๑๙๙ A	Greyed Orange Group ๑๖๕ B	Yellow Group ๑๑ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๓ C	โค้ง	Yellow Group ๘ D	Yellow Group ๑๑ C

พันธุ์	พฤติกรรมของดอกเพศผู้	สีพื้นของกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของพูของกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของกลีบรวมอิสระ	รูปร่างกลีบรวมอิสระ	การพัฒนาตรงส่วนปลายกลีบรวมอิสระ	รูปร่างตรงส่วนปลายของกลีบรวมอิสระ	การยื่นของอับเรณูตรงระดับฐานพูนกลีบรวมเชิงประกอบ	สีของก้านชูอับเรณู	สีอับเรณู	สีพื้นของก้านเกสรเพศเมีย	รูปร่างของก้านเกสรเพศเมีย	สีของยอดเกสรเพศเมีย	รูปร่างรังไข่	สีพื้นของรังไข่	สีของเกสรเพศผู้
แสม้มา	ร่วงก่อนใบประดับ	Red Group ๕๑ B	Yellow Orange Group ๒๓ A	Yellow Group ๑๐ D	กลม	พัฒนา	แหลม	เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Orange Group ๒๗ A	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๖ C	ตรง	Yellow Group ๒ D	Red Group ๓๗ B
ป่ามูเขอดาก	ร่วงก่อนใบประดับ	Yellow Group ๑๐ D	Yellow Orange Group ๑๗ A	Yellow Group ๑๐ D	รูปพัด	พัฒนา	สามเหลี่ยม	อยู่เหนือฐานพู	Yellow Group ๑๐ D	Orange Group ๒๕ D	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๒๖ A	ตรง	Yellow Group ๒ D	Yellow Group ๑๐ D
เทพรส	ร่วงหลังใบประดับ	Yellow Orange Group ๑๖ D	Yellow Orange Group ๑๗ D	Yellow Orange Group ๑๙ D	กลม	พัฒนา	สามเหลี่ยม	อยู่เหนือฐานพู	Yellow Group ๑๑ D	Greyed Orange Group ๑๖๕ A	Yellow Orange Group ๑๙ D	โค้งได้ยอดเกสรเพศเมีย	Yellow Orange Group ๑๙ C	ตรง	Yellow Group ๘ C	Yellow Orange Group ๑๖ D
ไข่ทองร่วง	ร่วงหลังใบประดับ	Yellow Group ๑๑ C	Yellow Group ๑๓ B	Yellow Group ๑๑ D	กลม	พัฒนา มาก	แหลมยาว	อยู่เหนือฐานพู	Yellow Group ๔ D	Greyed Orange Group ๑๗๙ B	Yellow Group ๔ D	ตรง	Yellow Orange Group ๑๖ A	โค้ง	Yellow Green Group ๑๔๕ C	Yellow Group ๑๑ C
โอकिनาวา	ร่วงหลังใบประดับ	Greyed Red Group ๑๘๐ A	Yellow Orange Group ๒๐ A	Yellow Group ๘ D	สี่เหลี่ยมผืนผ้า	พัฒนา เล็กน้อย	แหลมเล็ก	เหนือระดับฐานพู	Yellow Group ๔ D	Greyed Orange Group ๑๗๗ D	Yellow Group ๘ D/Greyed Brown Group ๑๙๙ A	ตรง	Yellow Orange Group ๑๙ A	โค้ง	Yellow Group ๔ C	Greyed Red Group ๑๘๒ D

ตารางที่ ๖ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ของกล้วย จำนวน ๒๐ ชนิด : ผล

พันธุ์	จำนวนผลต่อหวี	ความยาวผล	ความกว้างผล	รูปร่างของผลกล้วย	รูปหน้าตัดผลตามขวาง	รูปร่างปลายผล	การตกค้างของซากดอกที่ปลายผล	ความยาวก้านผล	ความกว้างก้านผล	การปรากฏของขนบนก้านผล	สีของเปลือกผลดิบ	สีของเปลือกผลสุก	ความหนาของเปลือก	สีของเนื้อผลดิบ	สีของเนื้อผลสุก	ลักษณะเนื้อ	รสชาติ	เมล็ดต่อผล	พื้นผิว/รูปร่างของเมล็ด
น้ำว่าขาวแรม	๑๘	๑๐.๕	๒.๙	ตรง	กลม	คอกขาด	มีก้านเกสรเพศเมียติดอยู่	๒.๖	๐.๙	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๖ C	Yellow Group ๑๓ B	๐.๒	Orange White Group ๑๕๙ D	Yellow Group ๑๑ D	นุ่ม	หวาน	ไม่มี	-
น้ำว่าคั้ง	๑๘	๑๐.๗	๓	ตรง	เป็นเหลี่ยมชัดเจน	หู่	มีส่วนฐานของก้านเกสรเพศเมียติดอยู่	๓.๖	๑.๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๖ B	Yellow Orange Group ๑๖ C	๐.๒๒	Orange White Group ๑๕๙ D	Yellow Group ๑๑ C	นุ่ม	หวานอมเปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำว่าค่อม	๑๘	๑๐.๕	๓.๓	ตรง	เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย	คอกขาด	มีเกสรตัวเมียติดอยู่	๔.๒	๑.๓	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๒ C	๐.๑๖	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๐ D	แน่น	หวานอมเปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำว่าดำ	๑๖	๘.๔		ตรง	เป็นเหลี่ยมชัดเจน	หู่	มีก้านเกสรเพศเมียติดอยู่	๒.๖	๐.๘	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๕๒ B	Greyed Brown Group ๑๙๙ A	๐.๑๗	Orange White Group ๑๕๙ B	Yellow White Group ๑๕๘ D	นุ่ม	หวานเล็กน้อย	ไม่มี	-
น้ำว่าแดงครพนม	๑๖	๑๒	๔.๓	ตรง	เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย	คอกขาด	มีเกสรตัวเมียติดอยู่	๓.๘	๑.๔	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๓ B	๐.๑๒	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๑ D	แน่น	หวานอมเปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำว่าเตี้ย	๒๐	๙.๖	๓.๓	ตรง	เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย	คอกขาด	มีก้านเกสรเพศเมียติดอยู่	๓.๕	๑	ไม่มี	Green Group ๑๓๘ B	Yellow Group ๑๓ C	๐.๑๘	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๑ D	แน่น	หวานอมเปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำว่าท่าแม่จันเขียงราย	๑๘	๙.๗	๓.๒	ตรง	เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย	คอกขาด	มีก้านเกสรเพศเมียติดอยู่	๓.๒	๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๓ C	๐.๑๕	Yellow White Group ๑๕๘ D	Yellow Group ๑๑ D	แน่น	หวานอมเปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำว่านครพนม	๒๐	๑๑.๖	๓.๔	ตรง	เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย	คอกขาด	ไม่มี	๔.๖	๑	ไม่มี	Green Group ๑๔๓ C	Yellow Group ๑๒ C	๐.๑๗	Orange White group ๑๕๙ C	Yellow Group ๑๑ C	แน่น	หวานอมเปรี้ยว	ไม่มี	-

พันธุ์	จำนวน ผลต่อหวี	ความ ยาวผล	ความ กว้าง ผล	รูปร่างของ ผลกล้วย	รูปหน้าตัด ผลตาม ขวาง	รูปร่าง ปลาย ผล	การตกค้างของซาก ดอกที่ปลายผล	ความ ยาว ก้าน ผล	ความ กว้าง ก้าน ผล	การ ปรากฏ ของขน บน ก้านผล	สีของเปลือกผล ดิบ	สีของเปลือกผล สุก	ความ หนา ของ เปลือก	สีของเนื้อผล ดิบ	สีของเนื้อผลสุก	ลักษณะ เนื้อ	รสชาติ	เมล็ด ต่อผล	พื้นผิว/ รูปร่าง ของ เมล็ด
น้ำวันศรีธรรมราช	๑๘	๑๐	๓.๔	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	มีเกสรตัวเมียติดอยู่	๓.๘	๑.๒	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Orange Group ๑๔ C	๐.๑๑	Orange White Group ๑๕๙ C	Yellow Orange Group ๑๘ B	นุ่ม	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันวลจันทร์	๑๗	๑๐.๘	๔.๑	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	มีเกสรเพศเมียติดอยู่	๒.๓	๑.๒	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๘ D	๐.๑๕	Yellow White group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๑ C	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันวลท่าตะเกียบ	๒๐	๑๒	๓.๖	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	ไม่มี	๔.๒	๐.๙	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๐ C	๐.๑๒	Orange White Group ๑๕๙ B	Yellow Orange Group ๑๙ C	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันวลป่าโมก อ่างทอง	๑๖	๑๐.๗	๓.๒	ตรง	กลม	คอคอด	มีส่วนฐานของก้าน เกสรเพศเมียยื่น ออกมา	๒.๘	๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๕ A	Yellow Orange Group ๑๒ C	๐.๑๒	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow White Group ๑๕๘ B	นุ่ม	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันปากช่อง ๕๐	๑๘	๑๐.๕	๓.๕	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	มีเกสรเพศเมียติดอยู่	๓.๙	๑.๐๔	ไม่มี	Green Group ๑๔๓ C	Yellow Group ๑๒ C	๐.๐๙	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow Group ๑๑ D	นุ่ม	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันพิทลุง	๑๔	๑๒.๒	๓.๘	ตรง	กลม	คอคอด	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๑.๙	๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๑ A	๐.๑๔	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๘ D	นุ่ม	หวานมาก	ไม่มี	-
น้ำวันเพชรบุรี	๑๔	๙.๔๖	๒.๙	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	แหลม	มีเกสรตัวเมียติดอยู่	๒.๑	๑.๑๒	ไม่มี	Green Group ๑๓๘ B	Yellow Orange Group ๑๔ C	๐.๑๓	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๑ D	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันแพร่	๑๕	๙.๒	๓.๒	ตรง	กลม	คอคอด	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๑.๔	๐.๗	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๓ B	๐.๑	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow Group ๘ D	นุ่ม	หวานมาก	ไม่มี	-
น้ำวันมะลิอ่อง	๑๘	๑๐.๙	๓.๕	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	แหลม	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๒.๘	๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๕ C	Yellow Group ๑๒ C	๐.๒๑	Orange White Group ๑๕๙ B	Orange White Group ๑๕๙ C	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันแม่จันเขียงราย	๑๕	๙.๔	๒.๖	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๒.๒	๐.๙	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๕ A	Yellow Orange Group ๑๔ C	๐.๐๕	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow White Group ๑๕๘ B	นุ่ม	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันยักษ์	๑๖	๑๐.๓	๓.๓	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๒.๗	๐.๙	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๑ A	๐.๐๙	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow Group ๑๑ D	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
น้ำวันอุบล	๑๘	๑๑.๙	๓.๔	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๔.๑	๑.๒	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๑ B	๐.๑๙	Yellow White Group ๑๕๘ A	Yellow Orange Group ๑๙ C	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
ช้างกุกี้ไล่ลาย	๒๐	๙.๕	๒.๙	โค้ง	กลม	แหลม	มีส่วนฐานของก้านเกสร เพศเมียยื่นออกมา	๒	๐.๘	มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Orange Group ๑๔ C	๐.๑๒	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow Group ๑๓ D	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
จินพิทลุง	๑๘	๑๐.๙	๓.๖	ตรง	กลม	คอคอด	ไม่มี	๓	๑.๒	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๕ A	Yellow ๑๑ A	๐.๑๑	Yellow White Group ๑๕๘ A	Yellow ๑๑ D	นุ่ม	หวานอม เปรี้ยว กลิ่น คล้ายน้ำวัน	ไม่มี	-
ทองขี้แมว	๒๐	๘.๙	๒	โค้ง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	หู่	มีฐานเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๒.๑	๐.๗	มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Orange Group ๑๕ B	๐.๑๕	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow Orange Group ๑๕ D	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	-	-
ทองส้ม	๑๙	๑๑.๓	๓.๗	ตรงบริเวณ ส่วนปลายผล	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	ไม่มี	๒.๘	๑.๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๑ A	๐.๑๒	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow Group ๑๑ D	แน่น	เปรี้ยว	ไม่มี	-
นมสวรรค์	๑๖	๑๑	๓.๑	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอคอด	ไม่มี	๒.๓	๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๑ A	๐.๑๕	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๑ C	แน่น	เปรี้ยว	๒	ขรุขระ

พันธุ์	จำนวน ผลต่อหวี	ความ ยาวผล	ความ กว้าง ผล	รูปร่างของ ผลกล้วย	รูปหน้าตัด ผลตาม ขวาง	รูปร่าง ปลาย ผล	การตกค้างของซาก ดอกที่ปลายผล	ความ ยาว ก้าน ผล	ความ กว้าง ก้าน ผล	การ ปรากฏ ของขน บน ก้านผล	สีของเปลือกผล ดิบ	สีของเปลือกผล สุก	ความ หนา ของ เปลือก	สีของเนื้อผล ดิบ	สีของเนื้อผลสุก	ลักษณะ เนื้อ	รสชาติ	เมล็ด ต่อผล	พื้นผิว/ รูปร่าง ของ เมล็ด
นาก่อม(แดง อิสราเอล)	๑๕	๙.๕	๓.๔	โค้ง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	หู่	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๑.๑	๑	มี	Greyed Orange Group ๑๖๖ A	Greyed Orange Group ๑๗๒ B	๐.๒๒	Yellow Group ๘ D	Yellow Orange Group ๑๙ B	นุ่ม	หวานหอม อมเปรี้ยว	ไม่มี	-
เปรี้ยวบ้านไร่	๑๒	๙	๓	ตรง	กลม	คอกขวด	ไม่มี	๒.๓	๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๑ A	๐.๑๗	Yellow White Group ๑๕๘ B	Yellow White Group ๑๕๘ B	นุ่ม	เปรี้ยว และ มีกลิ่น เล็กน้อย	ไม่มี	-
ลามัด	๑๔	๑๓.๔	๓.๔	ตรง	กลม	กลม	มีฐานเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๑	๑.๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๓ C	๐.๒	Yellow White Group ๑๕๘ A	Yellow Orange Group ๑๘ B	แน่น	หวานหอม	ไม่มี	-
แลนตี	๑๘	๑๒.๗๖	๓.๖	ตรง	กลม	คอกขวด	ไม่มี	๑.๙	๐.๙	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๑ A	๐.๑๕	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๘ D	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	-	-
หอมพม่า	๑๘	๑๐.๕	๓.๔	โค้ง	กลม	ปลายหู่	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๒.๒	๑.๒	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Orange Group ๑๖ C	๐.๒	Yellow White Group ๑๕๘ A	Yellow Group ๑๑ D	นุ่ม	หวานหอม	ไม่มี	-
ลูกมากท่าตะเกียบ	๑๘	๑๐.๒	๓.๔	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	ปลายหู่	ไม่มี	๒.๕	๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๑ A	๐.๐๙	Yellow White Group ๑๕๙ A	Yellow Group ๑๓ D	นุ่ม	เปรี้ยวอม หวาน	ไม่มี	-
หอมเขียว	๙	๙.๔	๔	ตรง	กลม	หู่	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๑.๔	๑.๓	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Orange Group ๑๕ C	๐.๓	Yellow White Group ๑๕๘ A	Yellow Orange Group ๑๖ D	นุ่ม	หวานหอม	-	-
หอมจำปา	๑๖	๗.๑	๒.๑	โค้ง	กลม	แหลม	ไม่มี	๑.๘	๐.๖	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๓ B	๐.๑๒	Orange White Group ๑๕๙ D	Yellow Group ๑๓ D	นุ่ม	หวานอม เปรี้ยว	๖	ขรุขระ
หอมทิพย์นครสวรรค์	๑๒	๙.๔	๓.๑	โค้ง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	ปลายหู่	มีส่วนฐานของก้าน เกสรเพศเมียติดอยู่	๑.๖	๑.๓	มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๑ A	๐.๑๙	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๑ C	นุ่ม	หวานหอม	ไม่มี	-
แส้ม้า	๑๖	๑๐.๒	๓.๔	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอกขวด	ไม่มี	๒.๒	๑.๑	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๑ A	๐.๑๖	Yellow Orange Group ๑๙ C	Yellow Group ๑๑ A	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
ป่านูเขอตาก	๑๘	๙	๒.๒	ตรง	กลม	แหลม	ไม่มี	๑.๙	๐.๗	มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Group ๑๓ C	๐.๑๑	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Group ๑๑ D	แน่น	หวานอม เปรี้ยว	ไม่มี	-
เพชร	๖	๒๑	๗.๕	ตรง	เป็นเหลี่ยม ชัดเจน	มน	ไม่มี	๖	๒.๒	ไม่มี	Green Group ๑๓๗ A	Yellow Orange ๒๑ B	๐.๕๕	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Orange Group ๑๙ D	นุ่ม	หวาน	ไม่มี	-
ไข่ทองร่วง	๒๐	๑๔	๓.๘	โค้งบริเวณ โคน	กลม	หู่	มีส่วนฐานของก้าน เกสรเพศเมียติดอยู่	๑.๗	๑.๑	มี	Yellow Green Group ๑๔๔ B	Yellow Orange Group ๑๖ C	๐.๑๙	Yellow White Group ๑๕๘ A	Yellow Orange Group ๑๘ D	นุ่ม	หอมหวาน อมเปรี้ยว เล็กน้อย	ไม่มี	-
โอकिनาวา	๑๔	๑๒.๒	๓	ตรง	เป็นเหลี่ยม เล็กน้อย	คอกขวด	มีก้านเกสรเพศเมีย ติดอยู่	๒.๔	๑.๓	ไม่มี	Yellow Green Group ๑๔๔ A	Yellow Group ๑๓ B	๐.๒๔	Yellow White Group ๑๕๘ C	Yellow Orange Group ๑๘ C	ละ	หวานน้อย	ไม่มี	-

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ :

ศึกษาและบันทึกลักษณะทางพฤกษศาสตร์เบื้องต้น จากแปลงรวบรวมพันธุ์กรรมกล้วยตาม Descriptor for Musa จำนวน ๘๐ ลักษณะ กล้วยที่เก็บข้อมูลครบทุกทุกลักษณะตาม Descriptor แล้วมีจำนวน ๓๙ สายพันธุ์ ได้แก่ น้ำว่าขาวแพร่ น้ำว่าครึ่ง น้ำว่าค่อม น้ำว่าดำ น้ำว่าแดงนครพนม น้ำว่าเตี้ย น้ำว่าท่าแม่จันเชียงราย น้ำว่านครพนม น้ำว่านครศรีธรรมราช น้ำว่านวลจันทร์ น้ำว่านวลท่าตะเียบ น้ำว่านวลป่าโมกอ่างทอง น้ำว่าปากช่อง ๕๐ น้ำว่าพัทลุง น้ำว่าเพชรบุรี น้ำว่าแพร่ น้ำว่ามะลิอ่อน น้ำว่าแม่จันเชียงราย น้ำว่ายักษ์ น้ำว่าอุบล ช้างกุฎีไสลัย จินพัทลุง ทองขึ้นแมว ทองส้ม นมสวรรค์ นากค่อม(แดงอิสราเอล) เป็รียวบ้านไร่ ลามัด แลนดี้ หอมพม่า ลูกมากท่าตะเียบ หอมเขียว หอมจำปา หอมทิพย์นครสวรรค์ แล้มี้า ป่ามูเชอตาก เทพรส ไข่ทอง ร่วง โอกินาวา และเก็บข้อมูลได้บางส่วน จำนวน ๑๐๓ สายพันธุ์

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ : เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์กรรมเพื่อการอนุรักษ์ และเรียนรู้

คำขอบคุณ (ถ้ามี) :

เอกสารอ้างอิง :

นิรนาม, กล้วย : เรื่องกล้วยๆ เรื่องป่วยเรื่องเล็กฝ่ายวิชาการ สถาบันการแพทย์แผนไทย

นิรนาม, ประวัติความเป็นมาของกล้วย แหล่งที่มา <http://๒๐๒.๑๔๓.๑๒๘.๖๖/~kruya/m๖๕๑/pro๖/m๖๗/banana/p๑.html> ๒๕ สค. ๒๕๔๓

กองคุ้มครองพันธุ์พืช. ๒๕๕๒. เอกสารประกอบการประชุมการสร้างหลักเกณฑ์การตรวจสอบยลักษณะประจำพันธุ์พืช : กล้วย (Musa spp.) .๗๖p.

กองแผนงานและวิชาการ. ๒๕๓๔. สรุปผลงานกลุ่มไม้ผล ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔). หน้า ๗๐-๗๑. ใน: สรุปผลงานวิจัยของกรมวิชาการเกษตร. กรมวิชาการเกษตร. กรุงเทพฯ.

เบญจมาศ ศิลาชัย. ๒๕๓๘. กล้วย. ภาควิชาพืชสวน, คณะเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. บริษัทประชาชน จำกัด, กรุงเทพฯ. ๒๙๐ หน้า.

เพ็ญจันทร์ สุทธานุกูล. ๒๕๔๙. การอนุรักษ์พันธุ์กรรมกล้วย.ศูนย์วิจัยพืชสวนสุโขทัย. กรมวิชาการเกษตร. ๖๕ หน้า

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๕๐. พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยไม้ผล ๒๕๔๑-๒๕๕๐

Jeff Daniells, Lois Englberger and Adelino Lorens. ๒๐๑๑. Banana and plantain (Musa spp.) in Special Crops for Pacific Island Agroforestry ๒๐๐๗-๑๑. ๒๓p

Simmonds, N.W. and K.Shepherds, ๑๙๕๕. The Taxonomy and Origin of the cultivated bananas. J.Linn.Soc. (Bot.) ๕๕:๓๐๒-๓๑๒.

UPOV. ๒๐๑๐. Guidelines for the Conduct of Tests for Distinctness,, Uniformity and Stability : Banana. International Union for the Protection of New Varieties of Plants. Geneva. ๔๔p.

Descriptors for IPGRI International Plant Genetic Resources Institute IPGRI Banana (Musa spp.) ๕๙p.

ภาคผนวก :